

סימן צב סעיף סוף ב-ג – אם הטפה נפלה לתוך המרק

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה י': ... וכן אם נפל חלב לתוך המרק או לכל החתיכות ולא נודע לאי זה חתיכה נפל, נוער את הקדרה כולה עד שתשוב ויתערב הכל, אם יש בקדרה כולה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת, אם לא נמצא נכרי שיטעום ונסמוך עליו משערים בששים, בין בשר לתוך חלב בין חלב לתוך בשר אחד מששים מותר פחות בששים אסור.

גירסת המשנה שהיתה לפני הרמב"ם:

רמב"ם על משנה מסכת חולין פרק ח משנה ג

[ג] ... ואמרו "אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה נוער את הקדרה", הוא שינער את כל הקדרה בתחלה בשעה שנפל החלב או יכסה הקדרה מיד כדי שיחזרו האדים ויתערב הכל, אבל אם לא ניער ולא כסה הרי אותה החתיכה שיש בה טעם אסורה בהניה לעולם, ואם היה בשאר התבשיל ששים באותה חתיכה הרי השאר מותר.

מגיד משנה הלכה ח: ... ומ"ש וכן אם נפל חלב לתוך המרק וכו', הוא מפני שכיון שאינו נודע אי זו חתיכה היא אין לומר בה נעשית נבלה, וא"א לאסור הכל שהרי אין בחלב בנותן טעם, וכיון שכן מנער את הקדרה וטועם נכרי אם יש בה טעם חלב וברור הוא.

טור סימן צב: ... וכי עוד הרמב"ם נפל חלב בתוך המרק או לתוך החתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפלה, נוער את הקדרה כולה עד שיתערב הכל, אם יש בקדרה כולה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת ואיני מבין את דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לנער, ואם אינן ברוטב מה מועיל ניעור שמנער אח"כ.

ב"י: ומהר"י נ' חביב כתב וז"ל ... במה שאמר רבינו יעקב כנגד הרמב"ם ואיני מבין דבריו וכו', והוא פשוט גם כן כשנעיין המשך לשונו, והוא זה סמוך למ"ש הרי זה בנותן טעם אמר וכן אם נפל חלב לתוך המרק או לכל החתיכות נוער וכו', ואין כוונתו בזה לומר שאם יש שהות קצת אחר הנפילה שינער אח"כ כי זה לא יועיל בודאי, אבל כוונתו שמיד כשראה נפילת הטיפה לקדרה ולא השגיח על איזו חתיכה נפלה, ימהר לנער או לכסות מיד, ובזה תצטרף כל מה שבקדרה כיון שלא ידע מקום הטיפה איו, וזה הכרח כפי דקדוק לשון וכן אם נפל חלב וכו' שיורה שהיא חלוקה שוה בקירוב למה שכבר הזכיר אבל אם ניער מתחלה וכו'. ובזה נשיב קושיא אחרת שיקשה לכאורה נגד לשון הרמב"ם במה שכתב נוער את הקדרה, והלא אין מבטלין איסור לכתחלה, ובמה שכתבתי נסתלקה קושיא זו עכ"ל.

ב"י: וכתב עוד הרמב"ם (פ"ט ה"י) נפל חלב בתוך המרק או לכל החתיכות וכו', ואיני מבין דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לנער וכו'. לפי דברי רבינו, דעדיפא מינה ה"ל לאתמוהי עליה

כשנפלה בתוך המרק עצמו מה צורך לנער, אלא משום דבנפל לחתיכות איכא לאתמוהי עליה בתרי גווני נקטה, וממילא משמע דכי היכי דמתמה באם החתיכות בתוך הרוטב מה צריך לנער הכי נמי איכא לאתמוהי בנפל לתוך המרק. **וטעמא דהרמב"ם נ"ל שאף על פי שנפל בתוך המרק צריך לנער כדי שיתערב יפה**, וכ"ש כשנפל לחתיכות שבתוך המרק שהוא צריך לנער, דהא חזינן דאפילו בניער מתחלה ועד סוף חייש רבי יהודה שמא לא עירב יפה יפה, ואף על גב דרבנן פליגי עליה מ"מ מודי דצריך לעשות בענין שיתערב יפה יפה.

ב"י, מהר"י בן חביב: מנער מיד. קצת דחוק. שנראה שהרמב"ם כופל לשונות.

סימן צב סעיף ב: ... וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות, ולא נודע לאיזו חתיכה נפל, נוער את הקדירה כולה עד שישוב ויתערב הכל, אם יש בקדירה כולה טעם חלב, אסורה. ואם לאו, מותרת. ואם לא נמצא עובד כוכבים שיטעום ונסמך עליו, משערים בששים. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דאינו מועיל מה שנוער הקדירה, אם לא

פרי חדש ח: וכן אם נפל כו'. הטעם הוא מפני שכיון שאינו יודע איזו חתיכה היא, אין לומר בה נעשית נבלה, ואי אפשר לאסור הכל שהרי אין

בחלב בנותן טעם, וכיון שכן מנער את הקדירה וטועם כותי אם יש בה טעם חלב, וברור הוא, המגיד משנה בפרק ט'. וכ"כ הש"ך ח.

ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב סעיף ב

(יב) וכן אם נפל כו'. כג"י קצת ספרים במתני' טיפת חלב שנפלה על החתיכה [אם יש בה בני"ט באותה חתיכה] נוער את הקדירה אם כו' **ולא אמרינן חנ"נ כיון שא"י לאיזה חתיכה נפלה כולן מצטרפות לבטלה** כמ"ש בספ"ד דתרומות שתי קופות ושתי מגורות כו' וכמש"ל סי' קי"א ס"ז אלא **דיש לנער ולערב שלא יטעום את האיסור:**

פלתי על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב סעיף ב

[ז] ולא נודע לאיזה חתיכה נפל וכו'. עיין מ"ש הש"ך (ס"ק ח') לתרץ הואיל ולא נודע, כולם נכנסו לבית הספק. והדבר דחוק בבשר בחלב דנעשית נבילה דבר תורה, איך נקל בספק איסור תורה, ואם אמרו בשאר איסורים שהוא דרבנן, אבל בשל תורה לא אמרו. ואם נייער בתחלה חששו בגמרא (ק"ט ע"א) להחמיר אולי לא נייער יפה, ובלא נייער מתחלה כלל, נתיר לנער בסוף. ובעל פרי תואר (ס"ק ז') פירש דלא נודע היינו אם נפל לחתיכה שחוץ לרוטב, או בתוך רוטב, או [על] חתיכה גדול שיש בו ס', או [על] קטן דלית ביה ס'. וכיון דמספקא לן אי חתיכה נעשית נבילה, מספק לא מחמירין, ואוקמינן בחזקת היתר. ונראה לי ראייה לדבריו במה דמשני (ק"ח ע"ב) דקדם וסילקו דמפלט לא פלט, ופירש רשב"ם (בתוס' ד"ה שנפל) קודם שתנוח קצת לא פלט כלל. וקשיא אי"כ מה אריא כזית (חלב) [בשר] שנפל לתוך יורה גדולה, אפילו קטנה נמי, דהא חלב לא בלעה כלל משמנונית הבשר להך אוקימתא. וכבר עמד בזה

מהר"ם שיף (לתוס' ד"ה גדי), והניחו בקושיא. ונראה ליישב דוודאי גם המגיד משנה (פ"ט ה"ח) דעתו כי הרמב"ם סובר כרשב"ם, וכתב דצריך אומד גדול לכוון דלא ינוח קצת. וא"כ ודאי גם ספק זה היה אז לרב ג"כ, ולכך ביורה קטנה אסור דלמא נח קצת מרתיחה, כי מי אדון לשער זה בצמצום, וא"כ פלט שמנונית ואוסר, אבל ביורה גדולה הא איכא ס', רק לומר דחלב הנבלע וחזר ונפלט נעשה נבלה, כיון דיש ספק אולי לא נח ולא פלט, לא נעשה נבלה, [ד]מספיקא לא אמרינן נעשית נבילה, ואינו אוסר כל היורה. ואתי שפיר, ודוק. אמנם אף כי שמועתו מכוונת בזה, **לענ"ד אין צריך [לזה], דתיכף דראה חלב נופל נכנסו כל חתיכות לבית הספק, ולא ידע איזה, א"כ תיכף נתערב חתיכה בחתיכה, [הואיל] ולא נודע איזה [האיסור], והוי ליה מין במינו וחד בתרי בטל דבר תורה, וחזר איסור להיות היתר, וא"כ פשיטא דיכול לנער אח"כ.** ומיירי בחתיכות קטנות דליתנהו חתיכה הראויה להתכבד, ואפילו [אי מיירי בחתיכות] גדולות [נמי ניחא] דהוא רק חששא דרבנן ולא החמירו. ואפילו נימא דהא הבלוע הוי חלב, וא"כ הוי ליה מין בשאינו מינו ואינו בטל חד בתרי, מ"מ זהו (רק) לדעת הטור (סי' ק"ט ס"א) [רק] מדרבנן שאם יבשלם יתן טעם. ובפרט [ד]כאן לא שייך זה, דהא מנער הקדרה וליכא טעם, ובאיכא טעם באמת אסור, וא"כ הא הוי ליה מין במינו, ותיכף ברגע נפילה טרם שיתן טעם לחבירו חד בתרי בטל, וחזר איסור להיות היתר, ולא שייך חתיכה נעשית נבילה דכולו היתר, ומחמת הבלוע הרי נוער הקדרה. ואתי שפיר, ולק"מ. וברור דתיכף חד בתרי בטל, ואפילו נבלה גופא בטל, ומחמת הטעם נוער, ודוק. ולא קשיא ליה איך שייך ביטול, (ד)כיון דיכול להתברר ע"י טעימת עכו"ם. דמיירי [שיש] הרבה חתיכות קטנות, וכי יטעום הכל. וסברה זו צ"ל בכמה דוכתי, בפירות הבאים מרחקים דכתבו דבטילי, דאף דמצינו למקים. ועיין באו"ח סימן תמ"ז צ"ל ג"כ סברה זו, ע"ש:

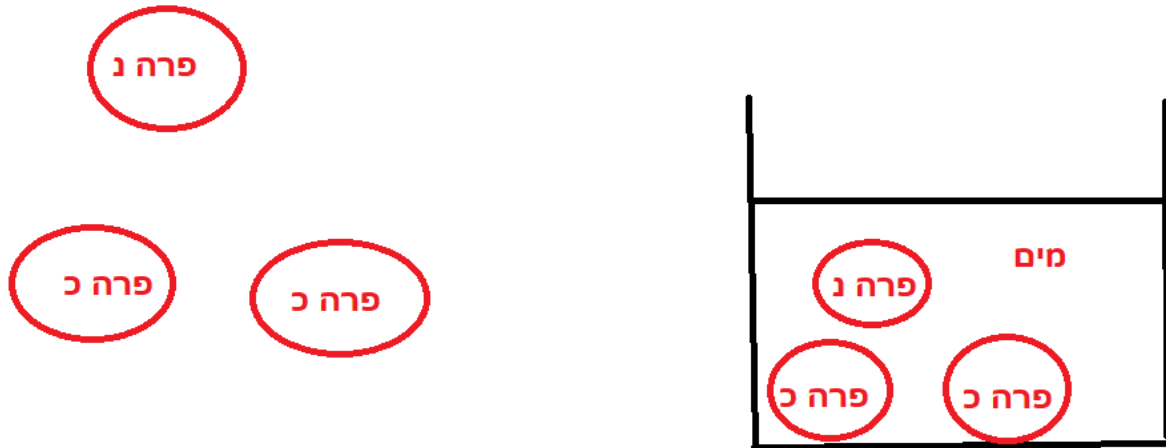
ז"צ ז : ...ולענין הלכה אם נפל לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאזה חתיכה :

- **אף אם החתיכות כולם בתוך הרוטב,** צריך לנער את הקדרה עד שיתערב הכל, כמו שכתב מרן ז"ל. מיהו היינו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא ניער את הקדרה, אפ"ה מותר כיון דהם בתוך הרוטב. כן משמע מדברי מרן בב"י.
- **ואם החתיכות הם חוץ לרוטב, או אפי' מקצתם חוץ לרוטב,** הדין הוא כס' מור"ם, דאע"ג שלא נודע על איזה חתיכה נפלה הטיפה, אפ"ה אין להתיר אם לא דאיכא ס' כנגד הטיפה בכל חתיכה וחתיכה. ואם איכא חתיכה דלית בה ס' נגד הטיפה, והיא כולה חוץ לרוטב, או אפי' מקצתה חוץ לרוטב, היא אסורה והשאר הכל מותר. (והיינו בלא ניער). וכך הסכים הפר"ח ס"ק ט. (והיינו בלא ניער דאי ניער אח"ך כיון דנאסרה החתיכה משום דלית בה ס', נעשית נבילה מספק ואוסרת השאר עד ס' כנגדה ועיין פר"ת בסוף סק"ז).

צב סע' ג-ד

הקדמה :

מין במינו יבש ביבש בטל ברוב אפילו מדרבנן:

2 בעיות: א. חתיכת האיסור התערבה בין ח. היתר

ב. טעם האיסור התערב במים ובח. ההיתר

בעיה אחת: חתיכת האיסור התערבה בין ח. היתר

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קא סעיף א

חתיכה הראויה להתכבד דינה כבריה, דאפילו באלף לא בטלה. ואפילו אם היא אסורה בהנאה, כיון שאם תבטל היתה מותרת וראויה להתכבד.

סעיף ב

אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, אלא אם כן איסורה מחמת עצמה, כגון נבלה ובשר בחלב; אבל אם נאסרה מחמת שקבלה טעם מאיסור ולא היה בה סי' לבטלו, אפילו למי שסובר חתיכה עצמה נעשית נבלה אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד.

חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה: ולכן אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד התערבה בין ח. היתר הראויות להתכבד

ובין ח. היתר שאינן ראויות להתכבד. כל הח. הראויות להתכבד אסורות אפילו הן אלף וח. שאינן ראויות להתכבד מותרות ממ"נ.

חתיכה נעשית נבלה בבשר וחלב

אפשר לסוחטו אסור

חולין קח. ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה? אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור. דאיתמר, רב ורבי חנינא ורבי יוחנן דאמרי: אפשר לסוחטו - אסור, שמואל ורבי שמעון בר רבי וריש לקיש דאמרי: אפשר לסוחטו - מותר.

רש"י: ומאי קסבר - רב באפשר לסוחטו, באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו, וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר,

שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון, ואין בו כשיעור לאסור את האחרון. אלא קסבר - משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה, ואשמועינן אף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קח עמוד ב

"ואפשר לסוחטו עצמו - תנאי היא, דתנאי: טפת חלב שנפלה על החתיכה, כיון שנתנה טעם בחתיכה - החתיכה עצמה נעשת נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה - דברי ר' יהודה, וחכ"א: עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות"

מדובר באופן שניער בסוף ולא בתחילה כך שנאסרה חתיכה מטיפת החלב ואח"כ ניער את הקדרה כך שהחתיכה האסורה נפלה בקדרה: לרבי יהודה החתיכה נ"נ ואוסרת כל החתיכות וכל הקדרה ולכן מכאן שהוא סובר אפ"א, אבל חכמים אין הקדרה אסורה רק אם הטיפה נתנה טעם בכל הקדרה, משמע שהחתיכה פולטת את החלב ונעשית מותרת דהיינו שאפ"מ, וכל הקדרה מבטלת את הטיפה ואם לא כל הקדרה אסורה.

רא"ש כב: גמ' איתמר רב ור' חנינא ורבי יוחנן אמרי אפשר לסוחטו אסור, שמואל ור"ש בן לקיש אמרי אפשר לסוחטו מותר. פירוש איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובשל היתר זה עם היתר הרבה, שאפשר להסחט האיסור הנבלע בהיתר וליחלק בהיתר האחרון ליבטל בששים, קא סברי רב ור' חנינא ורבי יוחנן מכיון שנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה, שאף ההיתר שבה נעשה איסור וכל היוצא ממנה אסור והיא נשארת באיסורה וצריך ששים לבטל את כולה, ואף כשיש ששים לבטל את כולה אותה חתיכה אסורה והשאר מותרות. ואם אין מכירו, הרוטב מותר וכל החתיכות אסורות אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד. ..., והלכתא כרב לגבי שמואל באסורין וכרבי יוחנן לגבי ריש לקיש, הילכך קיימא לן אפשר לסוחטו אסור. ולדברי רבינו אפרים זצ"ל, לא נחלקו אלא בבשר בחלב שתערובתן אוסרתן ונעשה שם אחד של איסור, אבל שאר איסורים לא.

ר"ן מד: ... יש לתמוה על הרב אלפסי ז"ל, למה לא פסק בכאן שחתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכה שיעור כיוצא בה לדברי חכמים שאומרים מין במינו בטיל. ויש אומרים כדי להעמיד דבריו, דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא למ"ד מין במינו לא בטיל, שכך הדין שכל חתיכה שקבלה טעם מן האיסור אין מינה מוציאה מכלל איסורה, אדרבה היא אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה, אבל לדידן דקי"ל דמין במינו בטיל אין ענין לחתיכה עצמה נעשית נבלה, ואפשר שהם נתלים בזה מפני שלא מצינו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דמסיים בה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה, ואין זה דרך מחזור. וירושלמי דתרומות הוי תיובתיה, ואף הרמב"ן ז"ל כתב שהלכה רווחת היא חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת אפילו לדברי חכמים, וכן ראוי לדון ולהורות לענין מעשה עד כאן.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה ט: נפל חלב לתוך קדרה של בשר, טועמין את החתיכה שנפל עליה חלב, אם אין בה טעם חלב הכל מותר, ואם יש בחתיכה טעם חלב, אף על פי שאם תסחט החתיכה לא ישאר בה טעם, הואיל ויש

בה עתה טעם חלב נאסרה אותה חתיכה, ומשערין בכולה אם היה בכל שיש בקדרה מן החתיכות והירק והמרק והתבלין כדי שתהיה חתיכה זו אחד מששים מן הכל, החתיכה אסורה והשאר מותר.

השגת הראב"ד: אנו אומרים שלא שמענו כל החתיכה נעשית נבלה אלא לדעת ר' יהודה דמחמיר מין במינו אבל לרבנן לא...

הרב המגיד (ה"ח): שכבר הסכימו רוב המפרשים דאפילו לרבנן חתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור בששים כנגדה.

סיכום: הרמב"ם סובר חני"ן בב"ח ואפ"א, וכן הרמב"ן, הרא"ש, הר"ן ועוד רבים. אבל הראב"ד סובר שאין חני"ן אפי' בב"ח. וי"א שכן דעת הרי"ף.

להלכה

סימן צב סעיף ג: כשנאסרה החתיכה מחמת החלב, נעשית כל החתיכה איסור, ואם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה. ואם מכירה, משליכה, והאחרות מותרות. ואם אינו מכירה, הרוטב מותר, וכל החתיכות אסורות, אם

ט"ז ז: ואם בישלה עם אחרות כו'. אבל בלא בישול אינה אוסרת אפילו בשניהם חמין, ולא אמרו בסימן צ"א סעיף ד' בחם לתוך חם דאוסר הכל

אלא באיסור מחמת עצמו, משא"כ כאן באיסור בלוע, ואף על גב דבסי' ק"ה ס"ז הוה בשר בחלב לאיסור מחמת עצמו, היינו בשר עצמו עם חלב עצמה כמו שמבואר שם בדברינו בס"ד.

לט"ז: הכשרה לא האסרה. לש"ך נאסרה נטילה

לכו"ע: הכשרה אסורה נטילה

ט"ז כתוס' שאין העברת טעם מחני"ן לחתיכת היתר אחרת ללא רוטב. אבל הש"ך חולק שמבלע בלע מפלט לא פלט הוא רק לה"א אבל למסקנה יש כן העברת טעם והחתיכה נאסרת כ"ק או כדי נטילה. וזה כדעת הרמב"ן והר"ן ועוד.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קה סעיף ז

הא דחתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעתה, דוקא כשאיסורה מחמת עצמה, כגון נבילה או בשר בחלב, אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר, אינו אוסרת אחרת הנוגעת בה, אפילו אם נצלו יחד. ...

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קה סעיף ז

יז (פמ"ג) הא דחתיכת איסור כו' או בשר בחלב כו'. משמע דהיינו חתיכת בשר שנבלע מחלב שנחשב כל החתיכה גוף האיסור וכמ"ש הפוסקים בסי' צ"ב (הבאתים שם ס"ק י') וכלשון הזה כתבו הט"ו לעיל ר"ס ק"א אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד אא"כ איסורה מחמת עצמה כגון נבילה ובשר בחלב כו' ופי' ג"כ דהיינו שנבלע מבשר בחלב וכן הבין מהרא"י (בהגהת ש"ד סי' צ"א) והד"מ והדרישה סכ"ג ושאר אחרונים דברי הטור שהם כדברי המחבר דחתיכת בשר הבלוע מחלב אוסרת חברתה בנגיעה בלא רוטב. דבלאו הכי לק"מ דלא קאמר התם הכי אלא מקמי דהוי קי"ל חנ"נ כדאי' התם בהדיא אבל לבתר דמסיק אפשר לסוחטו אסור וחנ"נ א"כ נחשב הבשר גוף האיסור ואה"נ דאוסר דנהי דלא פליט החלב עצמו מ"מ כיון דע"י חבורן נאסרו א"כ הבשר שנחשב גוף האיסור אוסר וכ"כ הר"ן ס"פ כ"ה וכ"פ הרב המגיד פ"ט מהמ"א בשם הראב"ד וכ"כ הרא"ה בספר בדק הבית שם :

ז"צ ט : וגם כשחתיכת האיסור היא ראויה להתכבד, שאר החתיכות שבקדירה שאין ראויה להתכבד מותרות ממ"נ, ודלא כהכנ"הג הג"הט אות יג . שפ"ד סק"ט ומש"ז סק"ח. וכ"פ הכה"ח יד.